

תחנות בזמן-

פירוש, מקורות ושאלות לדיון על משמעות

ימי ספירת העומר בדורנו

ויקרא פרק כג פסוקים י-יז:

" י דבר אל-בני ישראל, ואמרת אליהם, כי-תבאו אל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם, וקצרתם את-קציריה--
והבאתם את-עמר ראשית קצירכם, אל-הַפֶּה. יא והניף את-העמר לפני ה', לרצונכם; ממחרת, השבת,
יגפנו, הפה. יב ועשיתם, ביום הניפקם את-העמר, פֶּכֶשׁ תָּמִים בֶּן-שָׁנָתוֹ לַעֲלֹה, לַיהוָה. יג ומנחתו שְׁנֵי
עֶשְׂרִים סֵלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן, אִשָּׁה לֵה'--רִים נִיחֹם; וְנִסְכָּה זֶיֶן, רְבִיעֵת הֵהָיוּ. יד וְלֶחֶם וְקִלִּי וְכֶרֶם לֹא
תֹאכְלוּ, עַד-עֵצָם הַיּוֹם הַזֶּה--עַד הַבִּיאָכֶם, אֶת-קֶרְבֶּן אֱלֹהֵיכֶם: חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם, בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם.
טו וספרתם לָכֶם, מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת, מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם, אֶת-עֹמֶר הַתְּנוּפָה: שִׁבְעַ שָּׁבֻתוֹת, תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה. טז עַד
מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׂבִיעִת, תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם; וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה, לֵה'. יז מִמּוֹשְׁבֵיכֶם תְּבִיאוּ לָחֶם
תְּנוּפָה, שְׁתֵּים שְׁנֵי עֶשְׂרִים--סֵלֶת תִּהְיֶינָה, חֶמֶץ תֹּאפִינָה: בַּכּוֹרִים, לֵה'."

האם אתם מזהים בפסוקים רגש או משמעות מיוחדת הנקשרת לימים האלה?

האם אתם מוצאים בהם טעם העומד מאחורי ספירת הימים?

פירוש ספורנו (לפסוק י)

"ובהיות כי הצלחת הקציר תהיה כפי מזג הזמן (= מזג האוויר ותנאי האקלים) מתחילת האביב עד
הקציר... היה העומר הודאה על האביב כמקריב ביכורי השדה לבעלים, והיה הקרבן לתפלה על העתיד,
והיתה הספירה זכרון לתפלה יום יום, והיה חג הקציר הודאה על טוב הקציר, וחג האסיף על טוב האסיף."

מהי המהות של ימי ספירת העומר ומה עומד מאחורי קרבן העומר על פי פירוש זה?

מהן הרגשות המשמעותיים הנוכחים בימים אלה לפי הפירוש?

לימוד בית מדרשי

פירוש רבי יוסף בכור שור (לפסוק כג) :

"תספרו חמשים יום – לכבוד תורה צווה הקב"ה לספור.

משל לאדם אחד שהיה חבוש בבית האיסורין, בא לו מבשר אחד מעבדי המלך ואמר לו יום פלוני יוציאך המלך מבית האיסורין, ולאחר חמשים יום ליציאתך, יתן לך בתו. אמר ולואי שיוציאני. לאחר שהוציאו המלך אמר: משנתקיימו דבריו שהוציאני המלך, ודאי יתקיים שיתן לי המלך בתו. התחיל למנות עד חמשים יום, ונתן לו המלך בתו. כך... שיוציאנו ממצרים משעבוד, אין אנו יכולים להאמין, אף כי יתן לנו את התורה. עד שיצאו, התחילו ישראל למנות מתי יתן להם התורה, ונתנה להם לסוף חמשים יום ליציאתם. וצוה הקב"ה שיספרו בכל שנה לחבב עליהם התורה, שנתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם, כך שמעתי מאבא מורי זצוק"ל. "

מהי המהות של ימי ספירת העומר על פי פירוש זה?

מהן הרגשות המשמעותיים הנוכחים בימים אלה לפי הפירוש?

"אמרו: שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס.

וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמם,

עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם- רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע והם הם העמידו תורה אותה שעה.

תנא כולם (= תלמידי רבי עקיבא) מתו מפסח ועד עצרת." (בבלי, מסכת יבמות, דף סב ע"ב)

מהן הרגשות המשמעותיים הנוכחים בימים אלה לפי המדרש?

איזה יחס אתם יכולים למצוא בין פירושו של רבי יוסף בכור שור למדרש זה מן התלמוד בנוגע לימים שבין פסח לשבועות?

על פרעות תתנ"ו בקהילות אשכנז שאירעו בימי אייר וסיון בשנת 1096 במהלך מסע הצלב הראשון :

"ואותה שנה אירע פסח בחמישי בשבת וחודש אייר יום שישי ושבת... ובשמונה באייר ביום השבת, קמו האויבים על קהל שפיירא, ויהרגו בהם אחת עשרה נפשות קדושות... ובכ"ג באייר קמו על קהילת וורמיישא והקהל נחלקו לשתי כתות, מקצתן נשארו בבתיהן ומקצתן ברחו אצל ההגמון. ויקומו זאבי ערבות על אותם שהיו בכתייהם וישדדום, אנשים ונשים וטף נער וזקן, ויפלו המדרגות ויהרסו הבתים וישללו שלל ויבזו בו ויקחו את התורה וירמסוה בטיט ויקרעוה וישרפוה, ויאכלו את בני ישראל בכל פה. ויהי לשבעת הימים, ביום ראש חודש סיוון, יום ביאת ישראל לסיני לקבל את התורה, הוחרדו אותם אשר נשארו עדיין בחצר ההגמון ויתעוללו בהם האויבים כמו לראשונים, ויתנום לחרב. " (מתוך עדות רבי שלמה ב"ר שמעון ורבי אליעזר ב"ר נתן)

לימוד בית מדרשי

אילו תחושות מעוררים אצלכם התיאורים?

באילו תקופות נוספות ביסטוריה היהודית התרחשו אירועים דומים? באיזו מידה אנחנו זוכרים ומזכירים אותם?

אילו מנהגי אבלות נוהגים במשפחה ובקהילה שלך בימי ספירת העומר?

לפניך פסקה ממאמר של הרב יהודה אשכנזי (מניטו).

(המאמר במלואו פורסם לרגל יום העצמאות העשרים ושנים של מדינת ישראל ב"תורה ועליה" 1970. תורגם מצרפתית ע"י ד"ר גבריאלה בן שמואל.)

דונו בשאלות אלו לפני קריאת המאמר ולאחר מכן תארו את נקודת המבט שהתחדשה לכם בעקבותיו:

כיצד השתנתה המהות של ימי ספירת העומר בדורנו?

אילו שינויים מעשיים התרחשו בהם מתוך כך?

האם יש לדעתכם צורך בשינויים נוספים?

"במשך אלפיים שנות גלות רומי היינו רגילים להתייחס לתקופת העומר בעיקר כתקופת אבל הנקטעת רק על ידי יום ההילולה של יום השלושים ושלושה לספירת העומר, הוא ל"ג בעומר.

אולם, מאז הקמת מדינת ישראל ב-1948, נראה כי במקביל לתחייה המחודשת של ההיסטוריה של היהודים בארצם, הלוח העברי חווה אף הוא תחייה משלו.

הנה במהלך פחות מעשרים שנים מקום המדינה מספר ימי זיכרון נוספו ללוח זה: כ"ז בניסן, יום השואה, המוקדש לזיכרון כל קרבנות הנאצים; ד' באייר, יום הזיכרון לחללי צה"ל; ה' באייר, יום העצמאות של מדינת ישראל ולבסוף, כ"ח באייר, יום שחרור ירושלים. כל האירועים הללו נמצאים במסגרת תקופת העומר. עובדה זו דורשת התבוננות דווקא כי היא נתפסת במסגרת משמעות ה'עומר' של כלל המסורת היהודית. למעשה, ל"ג בעומר מצטרפים עתה שני ימי חג חדשים, בעוד שלימי האבל מצטרפים שני ימי אבל נוספים המחזקים את הטון האפל הכללי של תקופת העומר הנחשבת לתקופה מסוכנת. נראה שלעינינו הופכת תקופה זו לחלק מהפולחן הדתי של חזון אחרית הימים במובן הרחב של המושג. ...

האווירה של תקופת העומר אמביוולנטית וכוללת בתוכה הן תחושה אקזיסטנציאלית של התקדמות לקראת יעד מצופה, והן חווית כישלון של מה שעדיין לא הושלם. מכאן מובן מדוע המסורת היהודית בחרה מוקדם מאד בתולדותיה למקם בפולחן העומר את תחילת הגלות המסתיימת למעשה רק בימינו, גלות שהחלה עם חורבן מדינת היהודים בממלכת יהודה על ידי הרומאים לפני אלפיים שנה. מאז קיבלה תקופת העומר מימד של אבלות שציינה באופן מיוחד את השמדת צבאו של בר כוכבא, שהיה מורכב בעיקר, כידוע, מתלמידיו של רבי עקיבא - אסון שייצג את אבדן ההזדמנות האחרונה לעצמאות לאומית עבור היהודים בתקופת האימפריאליזם הרומי. כך, גלות היהודים לאחר חורבן ממלכת יהודה השניה נתפסה כ'עומר' ארוך שנמשך אלפיים שנה, בין זיכרון יציאת מצרים ותקווה לזהות לאומית שתשוב ותתאמת בארץ ישראל."